

संत गाडगेबाबा ग्राम स्वच्छता अभियानांतर्गत
राष्ट्रपिता महात्मा गांधी स्वच्छ जिल्हा परिषद
व स्वच्छ पंचायत समिती स्पर्धा

महाराष्ट्र शासन
पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग
शासन निर्णय क्र.अभियान-१००६ /प्र.क्र.१८७/पापु१६
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२, दिनांक:- २५ मे, २००७.

- वाचा - १) पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभागाचे दि.२० डिसेंबर२००१ चे पत्र क्र.
अभियान-२००१/प्र.क्र.१४१/पापु-१६.
२) पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभागाचे पत्र क्र.अभियान-१००५/प्रक्र.५१९/पापु१६,
दि. ३० जुन २००५.

प्रस्तावना :-

ग्रामीण स्वच्छता कार्यक्रमाचा मूळ उद्देश ग्रामीण जनतेचे आरोग्यमान उंचावण्याचा आहे. यास्तव या कार्यक्रमात ग्रामस्थांचा सक्रीय व सातत्यपूर्ण सहभाग मिळविण्यासाठी सन २०००-०१ पासून संत गाडगेबाबा ग्राम स्वच्छता अभियान व त्या अंतर्गत ऊकृष्ट कार्य करणा-या ग्रामपंचायतींसाठी राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज स्वच्छ ग्राम स्पर्धा राबविण्यात येत आहे.

स्वच्छतेच्या दृष्य परिणामासाठी जास्तीत जास्त ग्रामपंचायती स्वच्छ होणे आवश्यक आहे. यास्तव, आपल्या कार्यक्षेत्रातील जास्तीत जास्त ग्रामपंचायती स्वच्छ होण्यासाठी प्रयत्न करण्याची चालना पंचायत समित्या व जिल्हा परिषदांना मिळावी या दृष्टीकोनातून सन २००१-०२ पासून राष्ट्रपिता महात्मा गांधी स्वच्छ पंचायत समिती व स्वच्छ जिल्हा परिषद स्पर्धा राबविण्यात येत आहे.

ग्रामीण परिसर, ग्रामुख्याने उघडयावरील शीचविधीमुळे सर्वात जास्त प्रमाणात प्रदुषित होतो. ग्रामीण भागात वारंवार उदभवणा-या साधी व रोगराईस आळा घालावयाचा असेल तर स्वच्छतेशी निगडीत एकुण सर्व घटकांबरोबरच, शीचालयाचा योग्य व नियमित वापर अनिवार्य आहे. यास्तव शीचालयाच्या स्वयंस्फूर्त बांधकामास व त्याच्या योग्य वापरास अधिक चालना देण्याच्या दृष्टीकोनातून दि.२३ जुन २००३ रोजी, केंद्र शासनाने स्वच्छ व पूर्णपणे हागंदारीमुक्त होणा-या ग्रामपंचायती, पंचायत समित्या व जिल्हा परिषदांसाठी "निर्मल ग्राम पुरस्कार योजना" जाहीर केली. संत गाडगेबाबा ग्राम स्वच्छता अभियानामुळे स्वच्छतेसाठी जे पोषक वातावरण तयार झाले आहे त्यामुळे महाराष्ट्राने निर्मल ग्राम योजनेत आघाडी घेतली असून हा पुरस्कार मिळविणा-या देशातील एकुण ग्रामपंचायतींपैकी सर्वाधिक ग्रामपंचायती महाराष्ट्रातील आहेत. या पुरस्कार योजनेचा जास्तीत जास्त लाभ घेऊन ग्रामस्थांचे आरोग्य उंचवावे व पुरस्काररूपाने जास्तीत जास्त निधी राज्यातील ग्रामीण विकासासाठी उपलब्ध करून घेण्याच्या दृष्टीने राज्याचा ग्रामीण भाग हागंदारीमुक्त करण्याचा राज्यशासनाचा निर्धार आहे. हा निर्धार लवकरात लवकर फलद्रुप व्हावा म्हणून राष्ट्रपिता महात्मा गांधी स्वच्छ जिल्हा परिषद व स्वच्छ पंचायत समिती स्पर्धेत बदल करण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता. त्यानुसार, संदर्भात नमूद केलेले यापूर्वीचे सर्व आदेश/पत्रान्वये राष्ट्रपिता महात्मा गांधी स्वच्छ पंचायत समिती व स्वच्छ जिल्हा परिषद स्पर्धेत संदर्भात दिलेल्या सुचना अधिक्रमीत करून पुढील प्रमाणे आदेश काढण्यात येत आहेत.

शासन निर्णय :- सन २००६-०७ मधील व त्यापुढील सर्व वर्षातील राष्ट्रपिता महात्मा गांधी स्वच्छ जिल्हा परिषद व स्वच्छ पंचायत समिती स्पर्धेतील निवडीचे निकष व परितोषिकाच्या रकमेत खालीलप्रमाणे बदल करण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे.

१. अ) जिल्हा परिषदेचे संपूर्ण कार्यक्षेत्र हागंदारीमुक्त झाल्यानंतर व केंद्र पुरस्कृत निर्मल पुरस्कार योजनेतर्गत केंद्र शासनाकडून पुरस्कार मिळाल्यानंतर संबंधित प्रत्येक जिल्हा परिषदेला संबंधित वर्षात राज्यशासनातर्फे रु. २०.०० लाखाचा राष्ट्रपिता महात्मा गांधी स्वच्छ व हागंदारीमुक्त जिल्हा परिषद पुरस्कार देण्यात येईल.

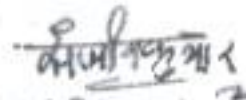
ब) तसेच, संबंधित वर्षात, ज्या जिल्हा परिषदेच्या कार्यक्षेत्रातील एकूण ग्रामपंचायतीपैकी, यापूर्वीच्या सर्व वर्षात निर्मल ग्राम पुरस्कार मिळालेल्या ग्रामपंचायती वगळून, उर्वरित ग्रामपंचायतीच्या संख्येशी सदर वर्षात निर्मल ग्राम पुरस्कार मिळाल्यानंतर संबंधित ग्रामपंचायतीच्या संख्येची टक्केवारी सर्वाधिक असेल त्या जिल्हा परिषदेस रु. १०.०० लाखाचा राष्ट्रपिता महात्मा गांधी स्वच्छ जिल्हा परिषद पुरस्कार मिळेल. परंतु, या पुरस्कारासाठी सदर संबंधित वर्षात, जिल्ह्यातील किमान ५० ग्रामपंचायतींना केंद्र शासनाचा निर्मल ग्राम पुरस्कार मिळणे आवश्यक आहे.

२. पंचायत समितीचे संपूर्ण कार्यक्षेत्र हागंदारीमुक्त झाल्यानंतर व केंद्र पुरस्कृत निर्मल पुरस्कार योजनेतर्गत केंद्र शासनाकडून पुरस्कार मिळालेल्या प्रत्येक पंचायत समितीला संबंधित वर्षात राज्यशासनातर्फे रु. ४.०० लाखाचा राष्ट्रपिता महात्मा गांधी स्वच्छ पंचायत समिती पुरस्कार देण्यात येईल.

हा खर्च "भागणी क्रमांक वाय-२, २२१५-पाणी पुरवठा व स्वच्छता- ०२ जलनिःस्सारण व स्वच्छता- १०७ मलप्रणाल सेवा- ग्रामीण स्वच्छता- पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना- राज्य योजना- (०४) (०५) संत गाडगेबाबा ग्राम स्वच्छता अभियानाची अंमलबजावणी, प्रचार, प्रसिध्दी व बक्षिस योजना (२२५५ १९८८) ०९, जाहिरात व प्रसिध्दी" या लेखाशिर्षाखाली घालावा.

सन २०००-०१ मध्ये संत गाडगेबाबा ग्राम स्वच्छता अभियान व त्यांतर्गत असलेल्या स्पर्धा, प्रायोगिक स्वरूपात राबविण्यात आल्या. सदर अभियानास लाभलेला अभूतपूर्व लोकसहभाग व त्यातून झालेली स्वच्छता व विकासाची कामे विचारात घेवून, सन २००१-०२ पासून हे अभियान व त्या अंतर्गत असलेल्या स्पर्धांची अंमलबजावणी, कायमस्वरूपी राबविण्यासाठी वित्त विभागाच्या अनीपचारिक संदर्भ क्रमांक ८९१ दिनांक १.९.२००१ अन्वये, मान्यता मिळालेली आहे. त्याच्या अधीनतेने, केवळ पुरस्कारासाठी विहीत केलेल्या निकषात बदल करण्यासाठी हा शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(संजीव कुमार) २५/१०/०७
सहसचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,

- १) सर्व जिल्हा परिषद अध्यक्ष.
- २) सर्व विभागीय आयुक्त